

วิวัฒนาการจากเพลงเฉพาะกลุ่มมาสู่เพลงสมัยนิยม
ของเพลงเพื่อชีวิต (พ.ศ.2516-2531)

นางสาวสุทธาสนี เกียรติไพฑูริย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการสื่อสารมวลชน

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2533

ISBN 974-577-267-4

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

016556

10302197

THE EVOLUTION OF THE MUSIC FOR LIFE FROM A SELECT AUDIENCE
TO POPULAR MUSIC FOR THE GENERAL PUBLIC
(1973-1988 A.D.)

MISS SUTTHASINEE KIATIPAIBOON

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Mass Communication
Graduate School
Chulalongkorn University

1990

ISBN 974-577-267-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์

วิวัฒนาการจากเพลงเฉพาะกลุ่มมาสู่เพลงสมัยนิยม
ของเพลงเพื่อชีวิต (พ.ศ. 2516 - 2531)

โดย

นางสาวสุทธาสนี เกียรติใหญ่

ภาควิชา

การสื่อสารมวลชน

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ

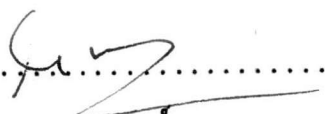
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วิชรภักดิ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ระวีวรรณ ประกอบผล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ถิรนัณฑ์ อนุรักษ์วิวงศ์)

สุทธาลินี เกียรติไพบูลย์ : วิทยานการจากเพลงเฉพาะกลุ่มมาสู่เพลงสมัยนิยมของเพลงเพื่อชีวิต
(พ.ศ. 2516 - 2531) (THE EVOLUTION OF THE MUSIC FOR LIFE FROM A SELECT
AUDIENCE TO POPULAR MUSIC FOR THE GENERAL PUBLIC) อ.ที่ปรึกษา :
ผศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ, 370 หน้า. ISBN 974-577-267-4

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงประวัติความเป็นมา วิทยานการ และความเปลี่ยนแปลง
ของบทเพลงเพื่อชีวิต จากการเป็นบทเพลงเฉพาะกลุ่มของนิสิตนักศึกษา บัณฑิตชนหัวก้าวหน้า มาสู่การเป็นบท
เพลงสมัยนิยมของคนจำนวนมากที่เรียกว่า "มวลชน" ทั้งนี้ โดยมีสมมติฐาน 2 ข้อ คือ หนึ่ง "การปรับ
เปลี่ยนทางด้านเนื้อหา รูปแบบ ภาพพจน์ และกลุ่มผู้ฟัง ของบทเพลงเพื่อชีวิต มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสู่การ
เป็นบทเพลงสมัยนิยม" สอง "ปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม มีส่วนสัมพันธ์กับการที่ทำให้บทเพลง
เพื่อชีวิต ปรับเปลี่ยนสู่การเป็นบทเพลงสมัยนิยม"

ผลการวิจัยพบว่า การที่บทเพลงเพื่อชีวิตของไทยเปลี่ยนแปลงจากการเป็นบทเพลงเฉพาะกลุ่ม
มาสู่การเป็นบทเพลงที่ได้รับความนิยมจากมวลชนนั้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุด ก็คือ การปรับเปลี่ยนตนเองของ
บทเพลงเพื่อชีวิต ในด้านของ เนื้อหา รูปแบบ ภาพพจน์ ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด หรือกลุ่ม
ผู้ฟังที่ได้เปลี่ยนแปลงไป ในยุคสมัยที่วงการเพลงไทยได้เข้าสู่ระบบธุรกิจเพลง ซึ่งส่งผลให้บทเพลงกลายเป็น
เป็นสินค้าอย่างหนึ่งในท้องตลาด ที่ต้องมีการแข่งขันในการขาย

นอกจากนี้ ปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ก็มีผลสำคัญเช่นกัน ที่ทำให้บทเพลงเพื่อ
ชีวิตต้องปรับและเปลี่ยนแปลงตามเหตุการณ์และสภาพแวดล้อม ด้วยเหตุทั้ง 2 ประการ นี้ บทเพลงเพื่อชีวิตจึงได้
เปลี่ยนแปลงตนเอง จนกลายเป็นบทเพลงสมัยนิยมที่ได้รับความนิยมจากคนจำนวนมากในที่สุด

ภาควิชา การสื่อสารมวลชน
สาขาวิชา การสื่อสารมวลชน
ปีการศึกษา 2532

ลายมือชื่อนิติ สุทธาลินี เกียรติไพบูลย์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

SUTTHASINEE KIATIPAIBOON : THE EVOLUTION OF THE MUSIC FOR LIFE FROM
A SELECT AUDIENCE TO POPULAR MUSIC FOR THE GENERAL PUBLIC. THESIS
ADVISOR : ASSIST. PROF. KANJANA KAEWTHEP, Ph.D. 370 PP.

ISBN 974-577-267-4

The purpose of this research was to study history, evolution and change of the music for life from a select audience (e.g. student and advanced student) to the popular music of mass. Two hypotheses were used : first, the content, form, and image of the music for life has been modified in order to a more general audience ; secondly, politics, economics and social factors have created much more public awareness of political and social issues.

The research findings indicated that both hypotheses are correct. It was also found that the music for life has been able to keep in step with the changing times in Thailand.

ภาควิชา การสื่อสารมวลชน
สาขาวิชา การสื่อสารมวลชน
ปีการศึกษา 2532

ลายมือชื่อนิติต สุทธิศักดิ์ เกียรติไพบูรณ์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงไปได้ด้วยความกรุณาและช่วยเหลืออย่างดียิ่งของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ระวีวรรณ ประกอบผล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ถิรพันธ์ อนุวัชศิริวงศ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำปรึกษา และข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ด้วยดีมาตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ได้รับความกรุณาและความร่วมมือจาก ดร.สุกรี เจริญสุข, อาจารย์มานพ แยมอุทัย, คุณทิวา สาระรุฑะ รวมทั้งศิลปินเพลงเพื่อชีวิต คุณวิสา คัญทัพ, คุณพงษ์เทพ กระโดนชำนาญ, คุณสุเทพ ถวัลย์วิวัฒน์นกุล แห่งวงโซป และคุณมงคล อุทก แห่งวงคาราวาน ซึ่งได้ให้ข้อมูลและรายละเอียดต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้เป็นอย่างมาก พร้อมกันนี้ผู้วิจัยขออุทิศความดีทั้งหมดของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้กับผู้สร้างสรรคบทเพลงเพื่อชีวิต ทั้งที่เอ่ยนามและไม่สามารถเอ่ยนามมาทั้งหมดได้

ท้ายที่สุดผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา และพี่ ๆ ที่ได้ให้ความสนับสนุนทางด้านการศึกษา คุณธวัชชัย หล่อวิจิตร ที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจในทุก ๆ ด้าน รวมไปถึงเพื่อน ๆ และบุคคลท่านอื่น ๆ ที่มีส่วนช่วยเหลือและสนับสนุนการทำวิจัยเสมอมา จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา ความเอื้อเฟื้อและความกรุณาทั้งหลายที่ผู้วิจัยได้รับจากทุกท่าน จะอยู่ในความทรงจำตลอดไป

สุทธาสินี เกียรติไพฑูริย์

เมษายน 2533

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	12
ขอบเขตของงานวิจัย.....	13
บัณฑิตานาวิจัย.....	13
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	13
สมมติฐานการวิจัย.....	14
นิยามศัพท์.....	14
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	18
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19
แนวคิด.....	19
แนวคิดทางด้านดนตรี.....	19
องค์ประกอบของบทเพลง.....	20
วัฒนธรรมเพลง.....	21
ความหมายและลักษณะของ"มวลชน".....	22
ความหมายและลักษณะของวัฒนธรรมมวลชน.....	23
แนวความคิดเกี่ยวกับบทเพลงสมัยนิยมและ	
วัฒนธรรมมวลชน.....	25
ทฤษฎี.....	37
ทฤษฎีสื่อสารเชิงปริบททางสังคม.....	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	37

บทที่ 3	ระเบียบวิธีวิจัย	44
	การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร	44
	ข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษร	44
	ข้อมูลที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร	44
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	48
	การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย	50
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	52
	การวิเคราะห์ข้อมูล	52
	การวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงของ	
	บทเพลงเพื่อชีวิตสู่การเป็นบทเพลงสมัยนิยม	53
	การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีส่วนในการเป็นบทเพลง	
	สมัยนิยมของบทเพลงเพื่อชีวิต	53
4	การกำเนิดของบทเพลงเพื่อชีวิตและการเปลี่ยนแปลงสู่ระบบ	
	ธุรกิจเทปเพลง	54
	/แนวทางวรรณกรรมสู่การเป็นบทเพลงเพื่อชีวิต	54
	✓กำเนิดบทเพลงเพื่อชีวิต	67
	อิทธิพลของบทเพลงต่อต้านสงครามที่มีต่อบทเพลง	
	เพื่อชีวิตของไทย	69
	อิทธิพลของบทเพลงป๊อปร็อกที่มีต่อบทเพลงเพื่อชีวิตไทย	73
	ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ	
	ที่มีผลต่อบทเพลงเพื่อชีวิต	74
	การรวานและบทเพลงเพื่อชีวิต	81
	การกลับคืนมาอีกครั้งของบทเพลงเพื่อชีวิต	87
	นโยบายคืนสู่เหย้า	87
	นโยบายเกี่ยวกับกิจกรรมนักศึกษา	90
	ความขัดแย้งระหว่างนิสิตนักศึกษากับพรรค	
	คอมมิวนิสต์	90
	การกลับคืนสู่วงการเพลงของบทเพลงเพื่อชีวิต	97
	ระบบธุรกิจเทปเพลงไทย	99
	กระบวนการผลิตผลงานเพลง	102

ช่องทางการจัดจำหน่ายและยุทธวิธีราคา	103
ยุทธวิธีการส่งเสริมการจำหน่าย	103
บทเพลงเพื่อชีวิตกับระบบธุรกิจเพลงไทย	107
บทที่ 5 บทเพลงเพื่อชีวิตกับการเป็นบทเพลงสมัยนิยม	117
ความเปลี่ยนแปลงของบทเพลงเพื่อชีวิตกับการเป็น	
บทเพลงสมัยนิยม	117
ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเนื้อหา	118
การสะท้อนปัญหาในสังคม	118
การยกย่องบุคคลที่เป็นผู้นำในแนวความคิด	
ด้านอุดมคติของการเปลี่ยนแปลงสังคม	120
การต่อต้านอำนาจรัฐและการนำเสนอ	
อุดมการณ์ทางความคิดใหม่	121
ประเด็นเกี่ยวกับการเมือง	132
การเมืองในประเทศ	132
การเมืองนอกประเทศ	140
ประเด็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจ	144
เศรษฐกิจในประเทศ	144
เศรษฐกิจกับต่างประเทศ	154
ประเด็นเกี่ยวกับสังคม ค่านิยม และวัฒนธรรม	158
ปัญหาครอบครัว	159
ปัญหาเด็กและเยาวชน	161
ปัญหาสตรี	165
ปัญหาค่านิยมของไทย	168
ความหวังชนในมรดกทางวัฒนธรรมไทย	171
รูปแบบของบทเพลงเพื่อชีวิต	175
รูปแบบของแนวดนตรีแบบโฟล์คฝรั่งและโฟล์คไทย	175
รูปแบบเพลงมาร์ชและเพลงวอลท์	176
รูปแบบดนตรีสามช่า	178
จุดเปลี่ยนการรับรู้รูปแบบดนตรีของกลุ่มผู้ฟัง	179
การรับรู้ในรูปแบบใหม่	180

ความประสานจากความขัดกัน.....	180
สร้อยคำ.....	181
ธุรกิจกับการเปลี่ยนรูปแบบของบทเพลง เพื่อชีวิต.....	182
ภาพพจน์ของบทเพลงเพื่อชีวิต.....	183
ภาพพจน์ในยุคแรก.....	183
การตอบโต้ภาพพจน์ผู้รักชาติของนิสิตนักศึกษา	
จากฝ่ายรัฐ.....	189
การปรับเปลี่ยนภาพพจน์ของบทเพลง เพื่อชีวิต.....	191
การรบกวนกับภาพพจน์ใหม่ในบทเพลง เพื่อชีวิต.....	191
กลุ่มผู้ฟังบทเพลงเพื่อชีวิต.....	194
ปัจจัยที่มีส่วนสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของ	
บทเพลงเพื่อชีวิต.....	198
ปัจจัยทางการเมือง.....	199
ปัจจัยทางเศรษฐกิจ.....	215
ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม.....	251
บทที่ 6 บทสรุป.....	259
บรรณานุกรม.....	270
ภาคผนวก.....	276
ก. เนื้อเพลงของบทเพลงเพื่อชีวิต.....	277
ข. ตารางแนวเนื้อหาของบทเพลงเพื่อชีวิต.....	325
ประวัติผู้เขียน.....	370

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	การแบ่งยุคสำคัญทางประวัติศาสตร์ของ พัฒนาการการสื่อสารของมนุษย์.....	34
ตารางที่ 2	รายชื่อนายกรัฐมนตรี ระยะเวลาบริหาร งานและพรรคการเมืองที่เข้าร่วม.....	184
ตารางที่ 3	จำนวนการประชุมเดือนขบวนตามภาคต่างๆ เป็นรายเดือน.....	200
ตารางที่ 4	แสดงถึงผู้นำทหารที่เข้ามาดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี ในช่วงปีพ.ศ.2475-ปัจจุบัน.....	209
ตารางที่ 5	รายชื่อบริษัทจัดจำหน่ายและบริษัทไปรษณีย์ ผลงานเพลงคาราบาว.....	233
ตารางที่ 6-49	แสดงจำนวนเนื้อเนื้อหาที่ปรากฏในบทเพลง เพื่อชีวิต.....	325-368
ตารางที่ 50	แสดงจำนวนเพลงทั้งหมดโดยแยกประเด็นสำคัญ ตามแนวเนื้อหาที่ปรากฏในบทเพลงเพื่อชีวิต.....	36